

Γ' Ο αντιουμανισμός της μοντέρνας τέχνης, του Συμεών Κριθαρά

«Ό,τι γεννιέται αζίζει και να πεθάνει»

Έγγελος

Από τα αρχαία έργα ζωγραφικής των σπηλαίων και μέχρι τα καλλιτεχνικά αριστουργήματα του νου, η πραγματική τέχνη έχει δώσει στον άνθρωπο δυνάμεις για να αποκτήσει λευτεριά και να ζήσει, τον έκανε συνειδητό για την κοινωνική του φύση, αύξησε την ευγένεια και την αξιοπρέπειά του, και την τέχνη την κάνουν οι άνθρωποι και απευθύνεται στους ανθρώπους. Αλλά μια τέχνη που προσπαθεί να καταστρέψει τη λογοτεχνία, μια τέχνη που στη ζωγραφική καταστρέφει την πραγματική μορφή των αντικειμένων, στη μουσική την αρμονία των ήχων, στην ουσία είναι αντιουμανιστική και καταδικασμένη να ξεχαστεί από τη μνήμη των ανθρώπων.

Μια τέτοια τέχνη η αστική τάξη την έχει χαιρετήσει, ενώ τους επαίσχυντους μισθοφόρους αυτής της τέχνης τους έχει ενθαρρύνει με όλους τους τρόπους. Στην πραγματικότητα στη μοντέρνα τέχνη, αυτός που έχει γράψει ή έχει ζωγραφίσει το έργο, αυτός μόνο ξέρει τι θέλει να πει μάλιστα και αυτό είναι αμφίβολο. Τέτοια έργα συνδέονται με τις αντιλήψεις του ενός και του άλλου δημιουργού, με την κοσμοαντίληψη που τους τροφοδοτεί το ισχύον status.

«Δεν έχει σημασία να ζωγραφίσεις τη ζωή, σημασία έχει να κρατήσεις ζωντανό το έργο ζωγραφικής», έλεγε ο μοντερνίστας Σ. Νταλί. Ένα τέτοιο έργο ζωγραφικής, όμως, αναφέρεται στον κόσμο αυτό. Η επιτυχία, όμως, ζωγράφων και γλυπτών ενθαρρύνεται όχι άσκοπα από την αστική τάξη, γιατί σε τελευταία ανάλυση αυτή η τέχνη την υπερασπίζεται.

Το ίδιο παρατηρείται και στην ποίηση. «Πρέπει να συνοψιστεί ο λόγος», φωνάζουν οι ποιητές της μοντερνίστικης τέχνης. Από το 1950 η ποίηση αυτή γνώρισε μεγάλες επιτυχίες.

Στις επιτυχίες της συγκεκριμένης ποίησης συμπεριλαμβάνεται ακόμα και η μηχανική ποίηση που βγαίνει από τη διακοσμητική τοποθέτηση των γραμμάτων στην τυπογραφία, η φωνητική και η οπτική ποίηση. Ας πάρουμε την περίπτωση του Σ. Μπέκετ.

Αυτός ο εκκεντρικός μοντερνίστας Ιρλανδός, στο έργο του «Ο Μάλον πεθαίνει», διατυπώνει το καλλιτεχνικό του πιστεύω. Λέει ότι «η γλώσσα είναι σαν το δέντρο που πρέπει να σχιστεί για να φτάσει τα αντικείμενα που βρίσκονται πίσω από αυτό». Γι' αυτόν η γραμματική και το στιλ είναι ξεπερασμένα και μη απαραίτητα. Τότε τι θέλει να πει αυτός με το έργο; Στο «Ο Μάλον πεθαίνει», έχουμε το διήγημα του θανάτου ενός κατακουρασμένου γέρου, μέσω μιας κουραστικής μονοτονίας των φράσεων και των λέξεων σηκώνει κεφάλι ένας παγωμένος κόσμος, ξένος σαν μακρινός πλανήτης.

Στο έργο αυτό είναι αισθητή η πλήρης απομόνωση του ανθρώπου, η μάταια ζωή του “τίποτα δεν είναι πραγματικό από το τίποτε”. Ομολογείται στο έργο “Δεν έχει σημασία πότε γεννήθηκα εγώ, εγεννήθηκα ή όχι, έχω ζήσει ή όχι”, “Ποιος είμαι, που είμαι ή δεν είμαι καθόλου”. Οι φράσεις αυτές επαναλαμβάνονται πολλές φορές σε διάφορες μορφές. Το 1969 δόθηκε στον Σ. Μπέκετ το βραβείο Νόμπελ, “γιατί φωτίζει την εξαθλίωση των ανθρώπων των ημερών μας”... Μια τέτοια τέχνη θα διαιωνίζονταν χωρίς δυσκολίες. Το κακό είναι ότι το μεγάλο δάσος της παγκόσμιας τέχνης έχει πάντοτε γερά και ψηλά δέντρα. Την τέχνη αυτή τη θρέφουν οι πλατιές μάζες των εργαζομένων, οι οποίες βλέπουν “όλο ψηλότερα, όλο μακρύτερα” (Γκαίτε) και στις οποίες ανήκε και ανήκει το μέλλον.